

แบบการเสนอผลงาน
(ระดับชำนาญการ และระดับชำนาญการพิเศษ)

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลบุคคล/ตำแหน่ง

ชื่อผู้ขอประเมิน สิบตำรวจโทดนันท์ ริกันต์

ตำแหน่งปัจจุบัน นักวิชาการป่าไม้ ระดับ ปฏิบัติการ ตำแหน่งเลขที่ ๓๖๙๓
ส่วนประสานโครงการพระราชดำริและกิจการพิเศษ สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ ๑๓ (แพร่)

หน้าที่ความรับผิดชอบของตำแหน่งปัจจุบัน นักวิชาการป่าไม้ปฏิบัติการ ทำหน้าที่หัวหน้า
หน่วยจัดการต้นน้ำน้ำเลียบ จังหวัดน่าน และทำหน้าที่ปฏิบัติราชการพื้นที่อนุรักษ์แบบบูรณาการเชิงพื้นที่
อุทยานแห่งชาติดอยภูคา อีกหน้าที่หนึ่ง

ตำแหน่งที่จะแต่งตั้ง นักวิชาการป่าไม้ ระดับ ชำนาญการ ตำแหน่งเลขที่ ๓๖๙๓
ส่วนประสานโครงการพระราชดำริและกิจการพิเศษ สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ ๑๓ (แพร่)

หน้าที่ความรับผิดชอบของตำแหน่งที่จะแต่งตั้ง นักวิชาการป่าไม้ชำนาญการ ทำหน้าที่หัวหน้า
หน่วยจัดการต้นน้ำน้ำเลียบ จังหวัดน่าน และรับผิดชอบ

๑. สงวน อนุรักษ์ ป่า ฟื้นฟู คุ้มครอง ดูแล รักษาทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าเพื่อเป็นการรักษาสมดุลของระบบนิเวศตลอดจนความหลากหลายทางชีวภาพ
๒. ควบคุม กำกับดูแล ป้องกันการกระทำความผิดกฎหมายว่าด้วยการป่าไม้
๓. ส่งเสริม สร้างจิตสำนึก ให้ประชาชนมีความรู้สึกรักหวงแหนและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด และยั่งยืนต่อไป

ส่วนที่ ๒ ผลงานที่เป็นผลการปฏิบัติงานหรือผลสำเร็จของงาน

๑. เรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้บนพื้นที่ป่าต้นน้ำ กรณีศึกษา บ้านแพะกลาง หมู่ที่ ๖ ตำบลทุ่งช้าง อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน

๒. ระยะเวลาที่ดำเนินการ เดือนมกราคม ถึง เดือนเมษายน ๒๕๖๗

๓. ความรู้ ความชำนาญงาน หรือความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงาน

- ๓.๑ ความรู้เกี่ยวกับการจัดการลุ่มน้ำ การอนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้
- ๓.๒ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม และการสร้างแบบสอบถาม
- ๓.๓ ความรู้เกี่ยวกับการจัดการข้อมูลเชิงพื้นที่ ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS)
- ๓.๔ วิสัยทัศน์ พันธกิจ และนโยบายของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช
- ๓.๕ การประสานงานร่วมกับชุมชน การสื่อสารพูดคุยร่วมกับชุมชน เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ที่ดิน การใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้บนพื้นที่ป่าต้นน้ำ

๔. สรุปสาระสำคัญ ขั้นตอนการดำเนินงาน และเป้าหมายของงาน

ป่าต้นน้ำ หรือป่าธรรมชาติที่ปรากฏอยู่บริเวณพื้นที่ต้นน้ำลำธาร ซึ่งโดยทั่วไปอยู่ในพื้นที่สูงจากระดับน้ำทะเล ๗๐๐ เมตรขึ้นไป หรือเป็นพื้นที่ลาดชันมากกว่า ๓๕% ชนิดของป่าไม้ที่มักจะปรากฏให้เห็นในพื้นที่ต้นน้ำ ได้แก่ ป่าดิบเขา ป่าดิบชื้น ป่าดิบแล้ง ป่าเบญจพรรณ และป่าเต็งรัง ประโยชน์ของป่าต้นน้ำ คือ ควบคุมระบบการดูดซับและเก็บกักน้ำฝนตามธรรมชาติ ตลอดจนการควบคุมการกัดเซาะพังทลายของดิน รวมทั้งการช่วยลดความร้อนแรงจากแสงอาทิตย์ ช่วยดูดซับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ และน้ำมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของสิ่งมีชีวิตอีกด้วย

ปัจจุบันสถานการณ์พื้นที่ป่าในจังหวัดน่าน พบว่า พื้นที่ป่าไม่มีการลดลงต่อเนื่อง โดยเฉพาะพื้นที่ป่าต้นน้ำลำธาร สาเหตุจากการบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อขยายพื้นที่เพื่อทำการเกษตรในพื้นที่ป่าต้นน้ำ ซึ่งการทำการเกษตรบนพื้นที่ดังกล่าวเป็นการใช้ทรัพยากรที่ไม่เหมาะสม จนทำให้ป่าไม่เกิดความเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศอย่างรุนแรง เช่น เกิดปัญหาอุทกภัย และเกิดวาตภัย ฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล ในฤดูแล้งมีช่วงระยะเวลายาวนานมากขึ้น และในฤดูฝนเกิดปัญหาน้ำท่วม ซึ่งปัญหายังธรรมชาติดังกล่าวมีแนวโน้มที่เกิดความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นทุกๆ ปี ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งมีชีวิตและสิ่งแวดล้อมในด้านต่าง ๆ ซึ่งถือเป็นปัญหาสำคัญระดับประเทศที่ต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน

พื้นที่หน่วยจัดการต้นน้ำน้ำเลียบ ตั้งอยู่ในพื้นที่อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน เป็นพื้นที่ป่าต้นน้ำที่สำคัญ ปัจจุบันพบว่า ราษฎรมีการใช้ประโยชน์จากป่าเพิ่มมากขึ้นและมีการขยายพื้นที่เพื่อทำการเกษตรโดยไม่คำนึงถึงความเหมาะสมของพื้นที่ และชุมชนยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรป่าต้นน้ำ จนทำให้พื้นที่ป่าต้นน้ำลดลง มีสภาพเสื่อมโทรม และส่งผลกระทบมากมาย โดยกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช มีวิสัยทัศน์ คือ "เพิ่มพื้นที่ป่าอนุรักษ์ให้ได้ร้อยละ ๒๕ ของพื้นที่ประเทศ ภายในปี ๒๕๖๙" ซึ่งอำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน เป็นพื้นที่เป้าหมายในการเพิ่มพื้นที่ป่า เพราะมีสภาพพื้นที่เหมาะสมที่จะเป็นป่าต้นน้ำที่สมบูรณ์ การปลูกฟื้นฟูป่าร่วมกับชุมชนที่อาศัยอยู่บนพื้นที่ต้นน้ำถือว่าเป็นเรื่องที่ทำหายอย่างยิ่ง และมีความจำเป็นอย่างมากที่จะต้องมีการวางแผนการจัดการทรัพยากรป่าไม้ร่วมกับชุมชน บูรณาาร่วมกันทุกภาคส่วนเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ การสื่อสารให้ชุมชนเข้าใจและเห็นคุณค่าของทรัพยากรในพื้นที่ป่าต้นน้ำ ได้แก่ ทรัพยากรน้ำ ดิน ป่าไม้ และสัตว์ป่า เพื่อให้เกิดความยั่งยืน ลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากความเสื่อมโทรมของพื้นที่ และร่วมกันฟื้นฟูทรัพยากรที่เสื่อมโทรมให้กลับคืนสู่สภาพธรรมชาติ รวมไปถึงการสงวนทรัพยากรที่ใกล้สูญพันธุ์ให้คงอยู่ไปถึงรุ่นลูกหลาน

ดังนั้นจึงจัดทำผลงานเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้บนพื้นที่ป่าต้นน้ำกรณีศึกษา บ้านแพะกลาง หมู่ที่ ๖ ตำบลทุ่งช้าง อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้บนพื้นที่ป่าต้นน้ำ ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้บนพื้นที่ป่าต้นน้ำ และศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้บนพื้นที่ป่าต้นน้ำ โดยทำการศึกษาประชากรตัวอย่าง คือ หัวหน้าครัวเรือน หรือผู้แทนหัวหน้าครัวเรือน ที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านแพะกลาง หมู่ที่ ๖ ตำบลทุ่งช้าง อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน ทำการเก็บข้อมูลทุกครัวเรือน จำนวน ๗๕ ครัวเรือน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และได้ทำการตรวจสอบความถูกต้องของเครื่องมือ โดยนำแบบสอบถามไปปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความถูกต้อง ปรับปรุงเนื้อหาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา ความชัดเจนและความเหมาะสมของภาษา และนำไปทดลองกับประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ใกล้เคียง ที่มีสภาพความเป็นอยู่ใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน ๒๕ ชุด เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นในส่วนเนื้อหาของแบบสอบถามแบ่งออกเป็น ๕ ตอน ดังนี้

- ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ ๒ การใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
- ตอนที่ ๓ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทรัพยากรป่าไม้และการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
- ตอนที่ ๔ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
- ตอนที่ ๕ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้บนพื้นที่ป่าต้นน้ำ

เก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามให้ครบทุกครัวเรือน และนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถาม ซึ่งได้ทำการตรวจสอบความเรียบร้อย และถูกต้องแล้ว มาทำการลงรหัส และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) สถิติที่ใช้ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย (Mean) การแจกแจงความถี่ (Frequency distribution) ค่าสูงสุด (Maximum) ค่าต่ำสุด (Minimum) ค่าร้อยละ (Percentage) และสถิติทดสอบสมมติฐานโดยใช้ T-test และ One-way ANOVA

สามารถนำผลการศึกษาที่ได้ไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ป่าต้นน้ำให้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ และเป็นที่ยอมรับของชุมชน โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างมีจิตสำนึก รวมถึงเพื่อตอบรับกับนโยบายของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ต่อไป

๕. ผลสำเร็จของงาน (เชิงปริมาณ/คุณภาพ)

- ๕.๑ เพื่อทราบถึงระดับความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้บนพื้นที่ป่าต้นน้ำ ของชุมชนบ้านแพะกลาง หมู่ที่ ๖ ตำบลทุ่งช้าง อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน
- ๕.๒ เพื่อทราบถึงระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้บนพื้นที่ป่าต้นน้ำ ของชุมชนบ้านแพะกลาง หมู่ที่ ๖ ตำบลทุ่งช้าง อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน
- ๕.๓ เพื่อทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้บนพื้นที่ป่าต้นน้ำ ของชุมชนบ้านแพะกลาง หมู่ที่ ๖ ตำบลทุ่งช้าง อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน
- ๕.๔ สามารถนำผลการศึกษาที่ได้ เป็นข้อมูลพื้นฐานของหน่วยจัดการต้นน้ำเลียบ นำมาประกอบการวางแผนการบริหารจัดการทรัพยากรร่วมกับชุมชน และหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน อื่นๆ เพื่อให้การอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศป่าต้นน้ำเกิดยั่งยืน ควบคู่ไปกับชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

๖. การนำไปใช้ประโยชน์/ผลกระทบ

หน่วยจัดการต้นน้ำเลียบ สามารถนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้านี้มาประยุกต์ใช้ร่วมกับแผนงานหรือนโยบายของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชได้ ดังนี้

- ๖.๑ วางแผนร่วมกับชุมชน การเปิดโอกาสให้ผู้นำชุมชน ประชาชน และเยาวชน เข้ามามีส่วนร่วมเสนอความต้องการ หรือเสนอปัญหาในในแต่ละพื้นที่ นำไปสู่การบูรณาการร่วมกัน
- ๖.๒ ชุมชนมีความเข้าใจการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากร การกำหนดกฎ กติกา บทลงโทษ และข้อตกลงร่วมกันภายในชุมชน ในเรื่องของการใช้ทรัพยากร การอนุรักษ์ และการดูแลคุ้มครอง โดยมีเจ้าหน้าที่หน่วยฯ สนับสนุนและช่วยเหลือ
- ๖.๓ นำผลการศึกษาที่ได้ มาพัฒนาการดำเนินงานของหน่วยฯ วางแผนจัดทำกิจกรรมหรือโครงการให้มีความเหมาะสมกับพื้นที่ และสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน เกิดประโยชน์ต่อชุมชนมากที่สุด

๗. ความยุ่งยากและซับซ้อนในการดำเนินการ

๗.๑ ผู้ตอบแบบสอบถามไม่ค่อยให้ความร่วมมือเกี่ยวกับข้อมูล เนื่องจากกลัวข้อมูลส่วนตัวรั่วไหล

๗.๒ การออกแบบเครื่องมือแบบสอบถามต้องมีความกระชับ ตรงประเด็น เข้าใจง่าย ใช้ภาษาอ่านแล้วเข้าใจง่าย จะทำให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ต้องการ

๗.๓ ชุมชนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านประกอบอาชีพเกษตรกรรม จึงมีการออกบ้านไปทำงานนอกบ้านเป็นส่วนใหญ่ ทำให้บางครั้งการขอความร่วมมือค่อนข้างยาก ต้องใช้ระยะเวลานาน

๘. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ

ผู้ตอบแบบสอบถามบางราย ไม่เข้าใจในประเด็นข้อคำถามที่ต้องการประเมิน ซึ่งอาจเกิดความคลาดเคลื่อนของข้อมูล ดังนั้น ต้องมีการอธิบายให้ชัดเจน กระชับ และตรงประเด็น

๙. ข้อเสนอแนะ

๙.๑ ก่อนสร้างเครื่องมือ ควรมีข้อมูลเบื้องต้นของชุมชน สภาพปัญหาของพื้นที่เบื้องต้น โดยการสอบถามข้อมูลเบื้องต้นจากผู้นำชุมชน และหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทราบถึงปัญหา และเพื่อง่ายต่อการออกแบบสร้างแบบสอบถาม

๙.๒ การดำเนินการเก็บข้อมูลแบบสอบถาม ควรประสานงานกับผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน ทุกครั้งที่เข้าไปอาจมีการพูดคุยในประเด็นของข้อคำถามที่จะนำไปถามกับชุมชนก่อน เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน และผู้นำชุมชนจะได้เกริ่น หรือนำข้อคำถามไปอธิบายและซักซ้อมความเข้าใจกับคนในชุมชนก่อน เพื่อเตรียมความพร้อม ทำให้การสัมภาษณ์ไปไปด้วยความเรียบร้อย กระชับเวลา และได้ข้อมูลตรงตามความเป็นจริงมากที่สุด

๑๐. การเผยแพร่ผลงาน (ถ้ามี)

ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข้อมูลในรูปแบบของการเล่าสู่กันฟัง โดยนำผลการศึกษาที่ได้ และสภาพปัญหาของพื้นที่ ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไข ในที่ประชุมหมู่บ้าน และร่วมกับเจ้าหน้าที่ปอานุรักษ์ เพื่อบูรณาการจัดการพื้นที่ร่วมกัน

๑๑. ผู้ร่วมดำเนินการ (ถ้ามี)

- (๑)สัดส่วนของผลงาน.....%
- (๒)สัดส่วนของผลงาน.....%
- (๓)สัดส่วนของผลงาน.....%

ขอรับรองว่าผลงานดังกล่าวข้างต้นเป็นความจริงทุกประการ

(ลงชื่อ) ผู้ขอประเมิน

(สืบทารวจโทตุนันท์ रिกันต์)

วันที่..... 06 มิ.ย. 2567

ขอรับรองว่าสัดส่วนการดำเนินการข้างต้นเป็นความจริงทุกประการ

รายชื่อผู้มีส่วนร่วมในผลงาน	ลายมือชื่อ
(๑) -	
(๒) -	
(๓) -	

ได้ตรวจสอบแล้วขอรับรองว่าผลงานดังกล่าวข้างต้นถูกต้องตรงกับความเป็นจริงทุกประการ

(ลงชื่อ)
(นายธิตัทศน์ ฉลอม)
(ตำแหน่ง) ผู้อำนวยการส่วนจัดการต้นน้ำ
วันที่ 06 มิ.ย. 2567
(ผู้บังคับบัญชาที่กำกับดูแล)

(ลงชื่อ)
(นายกมล นวลใย)
(ตำแหน่ง) ผู้อำนวยการสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ ๑๓
วันที่ 18 มิ.ย. 2567
(ผู้อำนวยการกอง/สำนัก ขึ้นไป)

หมายเหตุ : ๑. คำรับรองจากผู้บังคับบัญชาอย่างน้อยสองระดับ คือ ผู้บังคับบัญชาที่กำกับดูแล และผู้บังคับบัญชาที่เหนือขึ้นไป
อีกหนึ่งระดับ เว้นแต่ในกรณีที่ผู้บังคับบัญชาดังกล่าวเป็นบุคคลคนเดียวก็ได้
๒. การเสนอผลงานให้มีความยาวไม่น้อยกว่า ๕ หน้ากระดาษ A๔

**แบบการเสนอข้อเสนอนโยบายการพัฒนาหรือปรับปรุงงาน
(ระดับชำนาญการ และระดับชำนาญการพิเศษ)**

๑. เรื่อง แนวทางการส่งเสริมชุมชนปลูกไม้ท้องถิ่นในที่ดินทำกิน ของชุมชนบ้านแพะกลาง หมู่ที่ ๖ ตำบลทุ่งช้าง อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน

๒. หลักการและเหตุผล

จากการดำเนินการของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ในการแก้ไขปัญหาพื้นที่ป่าต้นน้ำเสื่อมโทรมเนื่องจากกิจกรรมของชุมชนบนพื้นที่ต้นน้ำ ซึ่งได้มีนโยบาย ข้อสั่งการเร่งรัดเกี่ยวกับการฟื้นฟูระบบนิเวศป่าต้นน้ำ มุ่งเน้นให้ชุมชนที่อาศัยอยู่บนพื้นที่ป่าต้นน้ำมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมหรือเข้าร่วมโครงการต่างๆ เพื่อลดความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับเจ้าหน้าที่ การสื่อสารให้ชุมชนเข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรบนพื้นที่ป่าต้นน้ำที่ชุมชนใช้ดำรงชีพมาอย่างยาวนาน หน่วยจัดการต้นน้ำน้ำเลียบ เป็นหน่วยงานภาคสนามภายใต้สำนักอนุรักษ์และจัดการต้นน้ำ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ซึ่งชุมชนบ้านแพะกลางเป็นหมู่บ้านเป้าหมายในการปฏิบัติงานด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศป่าต้นน้ำ โดยหน่วยฯ เข้าไปส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ ดูแล และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าต้นน้ำ เมื่อมีแนวเขตพื้นที่ชัดเจน การกำหนดแนวทาง รูปแบบของกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ให้มีความเหมาะสมตามหลักวิชาการ สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน จำเป็นต้องเน้นเรื่องของการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อขอความร่วมมือชุมชนบนพื้นที่ต้นน้ำ ในการฟื้นฟูพื้นที่ป่าต้นน้ำที่เสื่อมโทรมให้กลับมาสมบูรณ์อีกครั้งนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้

๓. บทวิเคราะห์/แนวความคิด/ข้อเสนอ และข้อจำกัดที่อาจเกิดขึ้นและแนวทางแก้ไข

ชุมชนบ้านแพะกลาง มีการใช้ประโยชน์จากป่าและมีพื้นที่ทำการเกษตรในพื้นที่ป่าต้นน้ำอย่างมากจากการสำรวจเห็นได้ว่า ชุมชนมีการใช้ประโยชน์ที่ดินผิดประเภทและไม่เหมาะสมกับสภาพของพื้นที่เกี่ยวเนื่องมาจากวิถีชีวิตและการดำรงชีพ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ปลูกข้าวไร่ ข้าวโพด และมันสำปะหลัง เป็นการปลูกพืชเชิงเดี่ยวซ้ำๆ กันหลายปี มีการใช้สารเคมีบนพื้นที่ต้นน้ำ และขาดความรู้ความเข้าใจ นำมาซึ่งปัญหาและผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมมากมาย ในฐานะเจ้าหน้าที่ที่มีบทบาทในเรื่องของการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ และเมื่อพื้นที่ป่าต้นน้ำเสื่อมโทรม ชุมชนมีการใช้ประโยชน์ที่ดินโดยขาดมาตรการควบคุม จึงเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในการวางแผนจัดการทรัพยากรป่าไม้ร่วมกับชุมชน โดยไม่สามารถแยกชุมชนออกจากพื้นที่ป่าได้ เพราะชุมชนที่เป็นพื้นฐานของกระบวนการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ จึงควรมีการทำข้อตกลงร่วมกัน การเจรจา ให้ความรู้ความเข้าใจแก่ชุมชน สร้างจิตสำนึกให้วางแผน ดูแลรักษา ควบคุมการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ และชุมชนเกิดความอยากที่จะปลูกต้นไม้เพิ่มพื้นที่ป่าต้นน้ำโดยมีเจ้าหน้าที่คอยส่งเสริมสนับสนุน

การจัดการพื้นที่ป่าต้นน้ำให้เกิดประสิทธิภาพควรมีแนวทาง ดังนี้

๑. แนวทางการจัดการพื้นที่ต้นน้ำ โดยให้ความสำคัญกับเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำก่อนเป็นลำดับแรก เพราะเมื่อเจ้าหน้าที่มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ทรัพยากรต่างๆ การดูแลรักษาป่าต้นน้ำ และการฟื้นฟูป่าต้นน้ำอย่างแท้จริง จะสามารถถ่ายทอดสู่ชุมชน อธิบายให้ชุมชน

เข้าใจถึงปัญหาได้ดี ดังนั้น การจัดฝึกอบรมให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ การศึกษาดูงานตามหน่วยงานอื่นๆ หรือ การบูรณาการร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ เช่น ร่วมกับอำเภอ จังหวัด และภาคีเครือข่ายด้านการอนุรักษ์ ซึ่งแต่ละเวที ประชุม ช้อทหรือ หรือกิจกรรม จะสอดแทรกการจัดการพื้นที่ป่าต้นน้ำ โดยยึดหลักวิชาการ ดังนี้

๑) การวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน (Land use planning) การใช้ประโยชน์ที่ดินต้อง เป็นไปตามชั้นสมรรถนะและศักยภาพของที่ดินนั้นๆ ตามความเป็นจริง พื้นที่ดังกล่าว ควรสงวนไว้เป็นพื้นที่ป่า ต้นน้ำลำธาร แต่เมื่อมีการเข้าไปใช้ประโยชน์ด้านเกษตรกรรม ชุมชนที่อยู่อาศัย จึงต้องมีมาตรการควบคุมอย่าง เคร่งครัด มีการควบคุมแนวเขตชัดเจน ห้ามปลูกป่าหรือขยายเพิ่ม มิเช่นนั้นจะถือได้ว่ากระทำความผิด มีบทลงโทษ

๒) การวางแผนการใช้ทรัพยากรและการอนุรักษ์ (Resources utilization and conservation) การใช้ประโยชน์ทรัพยากรอย่างประหยัดสมเหตุสมผล และให้เกิดประโยชน์อย่างยั่งยืนยาวนาน ชุมชนต้อง มี ความเข้าใจก่อนว่าทรัพยากรแต่ละประเภทมีการเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลา สำหรับทรัพยากรป่าไม้ สัตว์ป่า และพืชอาหารป่า เป็นทรัพยากรที่ใช้แล้วมีการทดแทนได้ จึงควรใช้ในส่วนที่เพิ่มพูนและดูแลรักษาส่วนที่ต้นทุน เพื่อให้เกิดความสมดุลของทรัพยากรทั้งชนิด ปริมาณ สัตว์ส่วน และการกระจาย และเพื่อให้ลูกหลานได้มีใช้ใน อนาคต

๓) การควบคุมมลพิษสิ่งแวดล้อม (Pollution control) ในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรจะต้อง มีการควบคุมมลพิษอย่างรัดกุม เพื่อให้เกิดมลพิษน้อยที่สุด อธิบายให้ชุมชนเข้าใจถึงผลกระทบจากการใช้ยา สารเคมี เนื่องจากสารพิษปนเปื้อนไปสู่พื้นที่ตอนล่าง รวมถึงการควบคุมไม่ให้เกิดการพังทลายของดิน

๒. แนวทางการจัดการพื้นที่โดยยึดชุมชนเป็นพื้นฐาน การพัฒนาชุมชนบนพื้นที่ต้นน้ำ โดยให้ชุมชน ผู้นำชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานภาคเอกชน ผู้มีส่วนได้เสียเข้ามามีส่วนร่วม แสดงความคิดเห็น สะท้อนปัญหาร่วมกัน เพื่อให้ชุมชนเกิดความเข้าใจ เห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้น และอยากแก้ไข เพื่อฟื้นฟูทรัพยากร ป่าไม้ให้คืนสภาพสมบูรณ์อีกครั้งนั้น ควรมีการจัดกิจกรรมสร้างแรงจูงใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ โดยรัฐ คอยให้การสนับสนุน ทั้งการสร้างกิจกรรม สนับสนุนเงินทุน และคอยชี้แนะขับเคลื่อนให้ชุมชนดำเนินกิจกรรม ได้เอง และร่วมรับผลประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อไป ซึ่งกิจกรรมที่ควรดำเนินการ มีดังนี้

๑) การประชาสัมพันธ์ จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ การบรรยายให้ความรู้ในการประชุมหมู่บ้าน ประชุมอำเภอ และสถานศึกษา เกี่ยวกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการปฏิบัติงาน ตามภารกิจ นโยบายของรัฐ และให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่รัฐ

๒) ส่งเสริมให้ชุมชนกำหนดระเบียบกฎเกณฑ์ในการควบคุมการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร อย่างถูกต้องและเหมาะสม ให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการระดับชุมชน กำหนดข้อตกลงร่วมกัน ข้อควรปฏิบัติ และบทกำหนดโทษ

๓) จัดให้มีกิจกรรมส่งเสริมชุมชนปลูกต้นไม้ในวันสำคัญ วันพัฒนาหมู่บ้าน วันทำความสะอาด ฝายต้นน้ำหมู่บ้าน วันเลี้ยงผีป่าต้นน้ำ เป็นต้น โดยเจ้าหน้าที่ให้การสนับสนุนกล้าไม้ท้องถิ่น และกิจกรรม ก่อสร้างฝายต้นน้ำร่วมกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง

๔) ดำเนินการแจกจ่ายกล้าไม้เคลื่อนที่ตามกิจกรรมหรือโอกาสต่างๆ เช่น จังหวัดเคลื่อนที่ อำเภอเยี่ยมเคลื่อนที่ เป็นต้น เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนปลูกต้นไม้ในที่ทำกิน โดยเน้นไม้ป่ากินได้ เช่น เพกา มะกอกป่า มะขามป้อม และหวาย เพื่อให้ชุมชนได้ปลูกไว้กินในที่ของตนเอง

๕) คัดเลือกครัวเรือนตัวอย่าง ที่มีความพร้อมให้ความร่วมมือในการปลูกไม้ป่าท้องถิ่น ไม้ป่ากินได้ ในที่ดินทำกิน โดยเจ้าหน้าที่ให้การสนับสนุนกล้าไม้ พร้อมกับเสนอแนะวิธีการปลูก ความเหมาะสมของสภาพพื้นที่

๔. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ชุมชนบ้านแพะกลางสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุด รวมถึงมีจิตสำนึกในการหวงแหน อนุรักษ์และรักษา อนุรักษ์พื้นที่ป่าต้นน้ำร่วมกับเจ้าหน้าที่
๒. พื้นที่ป่าต้นน้ำบ้านแพะกลางได้รับการฟื้นฟู
๓. ชุมชนบ้านแพะกลางมีความเข้มแข็ง สามารถต่อยอดด้วยชุมชนเอง และเป็นหมู่บ้านตัวอย่างให้กับชุมชนบนป่าต้นน้ำอื่นๆ ได้
๔. ได้รับการจัดสรรงบประมาณ ในการแก้ไขปัญหาของสภาพพื้นที่จริง

๕. ตัวชี้วัดความสำเร็จ

๑. พื้นที่ป่าต้นน้ำของชุมชนบ้านแพะกลางเพิ่มขึ้น (ไร่)
๒. การบุกรุกพื้นที่ป่าต้นน้ำของชุมชนบ้านแพะกลางลดลงหรือไม่เกิดขึ้น (ไร่)
๓. จำนวนครัวเรือนของชุมชนบ้านแพะกลางให้ความร่วมมือในการปลูกไม้ท้องถิ่นในที่ทำกินมีเพิ่มขึ้น (ครัวเรือน หรือ ไร่)

(ลงชื่อ)

(สืบทำรวจโทคนันท์ ริกกันต์)

วันที่

๑๐ มิ.ย. ๒๕๖๗

ผู้ขอประเมิน